

"מקום לכולם בלוח השנה האקדמי"

"האקדמיה ושוק העבודה הם השער להגשמת החלום הישראלי, הם כרטיס הכניסה של כולנו למוקד ההשפעה במשק, בהם נוצר לראשונה מרחב משותף ליצירת שפה ומטרות משותפות, שם מתעצבים תחושת השייכות והמעמד החברתי. שם, העושר הרעיוני שבמגוון האנושי אינו איום – אלא יתרון תחורות"

מתוך נאום נשיא המדינה, ראובן (רובי) ריבלין, בהשקת תקווה ישראלית באקדמיה, 2016

כיצד חיות קהילות שונות יחד ולחוד? כך שכל קהילה משגשגת לפי צרכיה ואמונותיה ויחד עם זאת הן מקיימות מרחב משותף ועתידי משותף? זהו לתפיסתנו אחד האתגרים המרכזיים של החברה בישראל. במוסדות אקדמיים מתקיים שילוב נסיבתי בין חברי קהילות תרבותיות שונות, כאשר סגל אקדמי, סגל מינהלי, סטודנטים וסטודנטיות מזהויות ותרבויות מגוונות משתייכים למסגרת משותפת. מוסדות אקדמיים עשויים לראות במצב זה נטל שיש להתמודד איתו או עושר תרבותי, והזדמנות לקדם סדר יום, תפיסות וכלים של חיים יחד. האקדמיה במהותה עוסקת בהקניית ידע, במחקר וביצירת ידע חדש, ידע שיסייע בבניית חברה טובה יותר. ככל שתהליכים אקדמיים יכירו ויתנו מקום לידע תרבותי של אנשים ממגוון זהויות בתכנית הלימודים, במחקר ובחיי הקמפוס, הם יהיו יותר רלוונטיים ויהיו אמצעי לחיזוק המודעות, הרגישות וההיערכות שיש לעשות כדי לייצר מרחב שמנכיח את מגוון התרבויות לצד תחושת שייכות למרחב משותף.

מידי שנה כל מוסד אקדמי מפרסם את הלוח האקדמי שלו בו לרוב מופיעים מועדים הנוגעים לשנת הלימודים- חופשים, ימי שבתון וחגים דתיים ותרבותיים רשמיים. המועדים הפרושים לאורך השנה מבטאים את המגוון והעושר התרבותי בחברה שלנו, יש בהם הזדמנות למפגש בין-תרבותי, אך גם לקביעת סדר יום ומדיניות שמעבירה מסר של מקום לכולם. בכלי זה, אנו מבקשים להציע נדבך נוסף ללוח השנה האקדמי בו יבוא לידי ביטוי העושר והנכסים התרבותיים של מגוון הקהילות והתרבויות במוסד, כולל גם הצעות לפעילויות שיסיעו לתרגל ולקדם חיים יחד. השאיפה היא להשתמש בלוח השנה כציר מארגן בתכנית העבודה השנתית של המוסד על אגפיו השונים וכאמצעי לקידום שותפות חברתית בין הקהילות במוסד האקדמי.

כיצד יצירת לוח שנה אקדמי מגוון תתרום לחוויה של מקום לכולם?

"תרבות היא נכס וזהות היא ידע":

הקמפוס יכול להוות מרחב שיש בו מקום וביטוי לעושר התרבותי, מקום שנותן במה למועדים כמו הסיגד, המימונה, נובי גוד ועיד אל-אדח'א. באמצעות ציון מועדים אלה ואחרים יוצרו הזדמנויות להכיר את אורחות החיים והנרטיבים השונים בקמפוס וללמוד לא רק על אודות המועדים השונים אלא גם על חכמת החיים שמחזיקות התרבויות השונות, סיפורי קהילה, הידע הזהותי, הערכים וההיסטוריה.

יוצרים "מקום לכולם":

כשאנחנו נכנסים לאירוע, ארגון או כל מרחב חדש עשויה להתעורר תחושת שייכות או תחושת זרות. הנכחה של סמלים, שפה, טקסים של זהויות ותרבויות שונות יוצרת תחושת שייכות, מעבירה מסר שהמרחב שייך לכולם ולא לקבוצה מסוימת, ומניחה תשתית ראשונית לשיחה בין אנשים מזהויות שונות.

בסיס לעיצוב מדיניות ולבניית תכנית שנתית:

ככל שלוח השנה יאגד מידע על אירועים הנוגעים למירב הזהויות במוסד, העובדים והלומדים במוסד יוכלו להתחשב במועדים הללו בתכנית העבודה השנתית שלהם, החל מתכנון פגישות ואירועים, קביעת שגרות עבודה ומדיניות (למשל, קיום מבחנים בצום הרמדאן), ועד מתן במה והכרה למועדים אלה בשיעורים, במפגשי צוות ובמרחב הציבורי.

מפגש של נקודות מבט שונות:

לוח שנה שמזמן הכרה בשוני התרבותי יכול ליצור מרחב של היכרות, ביטוי ודיאלוג בין אנשים מזהויות, עמדות, מעמד פוליטי ותפיסות עולם שונות. מפגש כזה מזמן ידע ונקודות מבט שונות ובכך משפר את היכולת להתמודד עם אתגרים הנובעים מהתנגשות בין ערכים, דילמות אתיות, סוגיות בכשירות תרבותית ועוד.

יצירת קווים מנחים ל-מתי ביחד ומתי לחוד:

עומק החיים יחד צריך להיות מעוצב בהתאמה לכל קמפוס. תהליך משתף של עיצוב לוח שנה יכול לסייע בעיצוב קווים מנחים למתי ביחד ומתי מתאים יותר לחוד.

המלצות לעבודה על לוח שנה אקדמי מגוון:

מינוי איש צוות מוביל:

איש צוות האמון על נושאים הקשורים לקידום תקווה ישראלית \ גיוון במוסד, לדוגמה ממונה תקווה ישראלית במוסד, או איש צוות שהנושא חשוב לו והוא מעוניין להוביל אותו.

הזמנה של מגוון נקודות מבט:

לצורך בניית לוח שנה אקדמי שיש בו מקום לכולם רצוי לכנס צוות עבודה מגוון (זהות \ מגדר \ תרבות \ תפקיד במוסד \ וכד'), כאשר ברור שכל אדם נושא עימו מספר זהויות, לחשיבה משותפת, איסוף מידע, גילוי של ידע, העלאת רעיונות, רב-שיח וקבלת החלטות הנוגעות לתכנית העבודה ולציון האירועים לאורך השנה, ובהתאמה לצרכי הקהילות בקמפוס.

שאלות שיכולות לכוון אותנו בעבודה על לוח השנה:

- מה אנחנו למדים על המוסד שלנו מהתבוננות על לוח השנה הנוכחי? אלו זהויות באות לידי ביטוי? אלו לא?
- האם יש אצלנו מקום לכולם?
- כיצד יתרום לנו לוח שנה מגוון?
- כיצד לצד הגאווה ו"החגיגה התרבותית" סביב החגים, יש אצלנו מקום להביע כאב/בושה הנובעים ממערכות יחסים בין-תרבותיות או על רקע השתייכות לקהילה מסוימת?
- איך ניצור לאורך השנה פעילויות שיעודדו היכרות. לדוגמה - אם יוצא שחג מוסלמי וחג יהודי מצוינים בסמיכות, כיצד נהפוך סמיכות זו להזדמנות למפגש ולימוד משותף?
- האם יש לנו שגרות עבודה ומנגנונים שמסייעים לנו להתמודד עם אתגרים וקונפליקטים הקשורים בלוח השנה? למשל סטודנטים מוסלמים המבקשים לבטל מבחן שנופל על צום הרמדאן, סטודנטים חרדים שנעדרים עקב ציון יום השנה לאדמו"ר או איך מתמודדים עם קונפליקטים שעלולים להתעורר כששמים עץ חג מולד בקמפוס?

מיפוי הזהויות במרחב:

לוח השנה המגוון יהיה שונה ממוסד למוסד וזאת בהתאם לתמהיל העובדים והסטודנטים המשתנה ממקום למקום. במטרה ליצור לוח שנה מותאם, תחילה יש למפות את מגוון הקהילות הנוכחות בקמפוס והמועדים הרלוונטיים לקהילות הללו, כולל איסוף מידע על המועדים והמנהגים הייחודיים להן.

שותפות תוך ממסדית:

ככל שנשתף את הסטודנטים וסגל העובדים במוסד ונעודד אותם לקחת חלק בעיצוב הלוח כך נרחיב את מעגל השותפים לקידום חיים יחד. יצירת שותפות בתוך המוסד תתרום ליצירת שפה משותפת, תעודד לקיחת אחריות מצד גורמים נוספים על האירועים והפעילויות השונות. לדוגמה, אגודת הסטודנטים, פקולטות, דיקנט, דוברות, יחידה למעורבות חברתית, משאבי אנוש ועוד. התהליך ההשתתפותי הוא כשלעצמו הזדמנות ופלטפורמה לקידום חיים יחד, לדוגמה איסוף הנתונים יכול להתבצע דרך ראיונות של סטודנטים ועובדים, או על ידי כל כלי אפקטיבי אחר. מומלץ כי נציגי הצוות יחקרו קהילות שאינן קהילות המוצא שלהם; בני הקהילה האתיופית יחקרו את תרבות יוצאי בוכרה, דרוזים יחקרו את מועדי הקהילה האתיופית בישראל וכיוצא בזה.

להלן דוגמאות לעבודה בשלושה מרחבים:

מרחב חיי הקמפוס:

התייחסות מוסדית, מתן במה וחשיפה למועדים השונים במגוון דרכים-

פרסום פוסטרים וכרזות ברחבי הקמפוס:

הנכחה של דיוקנאות \ פרצופים ממגוון תרבויות, כרזות מעוצבות בשפות שונות. פרסום שירים \ אמרות \ משלים שמעבירים מסר ברוח המועד.

פרסום איגרות מידע על משמעות החג ומנהגיו. שליחת אגרות ברכה לחג \ לצום במגוון שפות.

יצירת לוח מודעות של "תקווה ישראלית" ברחבי הקמפוס או הרשת החברתית.

 דוכן "סליחה על השאלה": הקמת דוכן בהובלת סטודנטים ואנשי צוות המזמין את הסטודנטים וצוות המוסד להכיר את מנהגי החג \ המועד, הדוכן יציע "טעימות" מאכלים, דפי מידע בשפות שונות, מוזיקה, יזמין את הסטודנטים והצוות לשאול שאלות בסגנון "סליחה על השאלה? דוכן הרמאדן- שאל מוסלמי על צום הרמאדן", דוכן הנובי גוד- מה ההבדל בין הנובי גוד לחג המולד? **יצירת אירועי תוכן:** הרצאות, הקרנת סרטים או סיורים בקהילות כאמצעי להכיר ולהתחבר לאירוע \ חג. מעגלי לימוד, מעגלי שיח, האירועים יכולים להיות בקמפוס ו/או בקהילה.

יצירת אתגר רשת משמעותי שמערב כמות גדולה של סטודנטים ממגוון תרבויות המעלים פוסטים, תמונות וסרטונים.

המרחב הסטודנטיאלי:

 שותפה משמעותית במרחב זה היא אגודת הסטודנטים. חשוב שחברי האגודה יקחו חלק ביצירת לוח השנה וחשיבה על הביטויים השונים, כולל גם האירועים ותכנית העבודה.

 יצירת פלטפורמה לשיתוף באמצעותה סטודנטים יכולים להוסיף מועדים ללוח השנה, לתרום מהידע שלהם ללוח השנה (לדוגמה- הידעת?).

 סטודנטים משתפים- פרסום בלוגים / פוסטים המספרים את סיפור הזהות שלי, להציע דרכים "לחגיגה" ו-או ציון המועד, ולעודד אותם ליזום ולהוביל אירועים.

 תיבת בקשות \ פניות- תיבה שממוקמת בדיקנט או תיבה וירטואלית אליה סטודנטים יכולים לשלוח רעיונות לצרכים, אירועים, מפגשים או כל יוזמה שהם מעוניינים לקדם. לדוגמה, אני רוצה לציין את ליל הבסיסה (ליל ראש חודש ניסן אותו מציינים יהודי לוב ותוניסיה) ברחבי הקמפוס, אני רוצה להציע סיור חנוכיות בשכונה שלי בחנוכה.

המרחב הארגוני:

 פנייה לחוגים כמו תקשורת או אומנות שייקחו חלק בעיצוב כרזות \ פרסומים \ מייצגים \ קמפיינים וכדומה.

 סדנאות לסגל אקדמי והמנהלי - הצגת לוח השנה המלצות על דרכים להשתמש בלוח, כלים לכשירות תרבותית ולהתמודדות עם אתגרים שעולים כתוצאה ממועדים מסוימים.

 יצירת מנגנון פנים מוסדי להתמודדות עם מתחים על רקע בין-תרבותי.

סיכום:

לוח השנה מהווה ציר מארגן לכלל הפעילות במוסד, ולכן אנו מציעים לראות בו פלטפורמה חשובה לקידום של חיים יחד במוסד האקדמי. בניית לוח השנה המגוון היא תהליך ספיראלי ומתמשך ואיננה מסתיימת עם פרסום לוח השנה. אפשר לראות בעבודה על לוח השנה, עבודה תהליכית, צומחת, משתכללת משנה לשנה ומתכתבת עם השינויים שחלים מבחינת גיוון עם כניסתן של קהילות חדשות, מינויים של בעלי תפקיד חדשים שמביאים עמם רוח חדשה והזדמנויות אחרות המושפעות מסדר היום במוסד, בארץ ובעולם. לוח שנה מגוון הוא צעד אחד מיני רבים הנדרשים על מנת לתת ביטוי עמוק וטוב למגוון התרבותי בקמפוס, לכל אותן תרבויות שאין אליהן התייחסות בסילבוסים, תכני הלימוד ובמרחב הציבורי, ושאינן יכולות להתקבל לאקדמיה ושזקוקות לתרגום והנגשה על מנת להשתלב.

אנו מזמינים אתכם לראות במסמך זה כידע צומח ולהוסיף מניסיונכם בשטח ידע, תובנות, דוגמאות והמלצות שישכללו וירחיבו את חכמת העשייה בתחום.

עזרים מסייעים:

- בדרך לחיות יחד "שאלות שהן תשובות".
- לוח שנה מגוון (הפורום לגיוון בתעסוקה) - ציון המועדים של קהילות בישראל על לוח השנה.
- הלו"ז העברי - מיזם להכללת מועדים בעלי משמעות ותוכן יהודיים ממסורת קהילות ישראל, בתוך מעגל השנה הישראלי.
- לוח שנה מגוון להורדה - טלי וישנייה-שבטאי
- אגרות מידע על המועדים השונים בלוח השנה: פרסומי המרכז הבין-תרבותי לירושלים
- סרטון ברכה של מכללת ספיר לכבוד חג עיד-אל פיטר
- תרבות כנכס, מכון שחרית
- תפיסות ועקרונות ליצירת מרחב של טוב משותף, מרכז לחיות יחד
- מסיפור משותף לשפה משותפת, מרכז לחיות יחד

*ניתן ליצור קשר בכתובת מייל: living-together@alumna.org.il

כותבות: ד"ר גלי סמבירא ואורית יולזרי. התכנים במסמך זה נכתבו בשיתוף צוות לחיות יחד וד"ר ארנה שמר, ומבוססים על מסמך אקדמיה של לחיות יחד (טרם פורסם) שנכתב על ידי ד"ר גלי סמבירא, ד"ר ליאת עמר, גל שלום, מיכל אחרק.